

Ravno tako zelo škoduje železo vinu; to morebiti kdo smešno imenuje. Ali preiskujmo, in hitro nam se reč razodene. Navadno je, da na znotranji strani vratic je glava vretničice železna in nepokrita od lesa; če toraj sod zažgemo z žveplom, vidimo, da železo skor vso žveplenokislino povžije, in namen žvepljenja je vničen, ker ravno žvepljenje ima namen, da plesnobo zadušimo; zraven tega pa tudi vino potem dobí neprijeten duh in okus po smrdljivih jajcih. Gotovo je toraj treba skrbeti, da je vse železo na notranji strani soda dobro pokrito v lesu, ker mnogotere skušnje spričujejo, da je vino ravno iz tega ozira slabejše.

„Gosp. list.“

Vipavci in njih vinstvo.

Spisal sam Vipavec.

(Konec.)

Al vrnimo se zopet k svoji nalogi.

Kakor sem rekel, združila se je peščica veljakov v posvèt: kako da bi se dalo naše vinstvo še o pravem času vspešno povzdigniti.

Jedro posvetovanja bila je občna misel, da bolj zdatnega sredstva ni, kakor to, da se ustanovi vino- in sadjerejna učilnica v dolini.

Kakor lepa in dobra je ta misel bila, ravno tako je bila njena izpeljava skoro nemogoča, kje namreč hočemo vzeti denar za najem ali pa celó za nakup potrebnega posestva, — kje dobiti toliko denarja, da bi se učenci in vsi drugi vsakoletni stroški plačevali? Po dobrem ugibanju splaval je tedaj skoraj ves up po vodi.

Al naenkrat počí nepričakovana novica, da je častiti naš grof Lanthieri pri glavnem zboru kmetijskega društva v Ljubljani svoje posestvo na Slapu brezplačno za ustanovitev vino- in sadjerejne šole ponudil. Ta novica vdihnla je v že skoro zamrle misli zopet novo življenje.

Na to se zopet omenjeni veljaki snidejo, in sestavil se je program, v katerem se je posebno na potrebne stroške ozir jemal.

Opiraje se na to, da bosta slavna vlada in deželni zbor zadovoljno s primerno podporo sila hasljivi učilnici na noge pomagala, odmerila se je vipavskim vinščakom zelo majhna priklada na direktni davek, namreč le 5 od sto.

Dovršeni program se je poslal sl. kmetijskemu ministerstvu v prevdarek. Ministerstvo je nemudoma odgovorilo, da se z omenjeno osnovo popolnoma sklada, samo da bo tudi večina občine s prikladami zadovoljna. Da se to v kratkem pozvé, je ministerstvo velelo, naj se vsi županje v posvèt skličejo.

Vse to se zgodi. Ko pride glasovanje na vrsto, je od nazočih 14 županov glasovalo 7 brez vseh ovinkov za osnovo učilnice in odločeno priklado, 6 z opombo, da se bodo pred glasovanjem še domá v občinskem zboru o tem posvetovali, samo eden, in to je bil tisti modrijan, o katerem so nedavno „Novice“ poročale, da jemlje kmetovalcem „za rubivšno“ orodje koj od dela, o katerem je pa dopisnik pozabil omeniti, da so ga, menim, še tisti večer, vsega trudnega (od prevnetega vtikanja uradnega svojega nosa v uradno majoliko namreč) v gnojnem košu domú peljali. Ta župan zarenčal je naravnost: „mi te šüle ne nūcamo in nečemo“ ter je šel brez podpisa iz izbe.

Tako se je končala seja, v kateri bi bila imela odločena biti povzdiga, in s tem se vé da tudi obstanek našega vinstva.

Akoravno ni pri tej seji koristna osnova omenjene šole zaželene večine glasov dobila, vendar se je mislilo, da se bo naredila, kajti vsi tisti župani, ki so

obljubili zarad glasovanja srenjski zbor v posvet sklicati, bili so večidel iz takih srenj, v katerih se največ vina prideluje, namreč iz Goč, Podrag, Rzelja itd. Al tudi ta nada je splavala po vodi, kati v vseh občinah razun v eni, menim, da v Rzelj, se je proti osnovi učilnice glasovalo, in sicer z veliko večino glasov. Da! še celó v Št. Vidu, kjer je c. k. okrajno glavarstvo sprevidelo, da premodri župar nima nikake pravice tako samoglavno glasovati, in kjer je zarad tega naravnost zaukazal srenjski zbor sklicati, radla je osnovev učilnice z 20 glasi proti 6.

Na drugi ukaz c. kr. okrajnega glavarstva, katero je velevalo, da se morajo vsi tisti, ki so glasovali v zapisniku podpisati, odpadli so še trije, tako da so le trije ostali. Tako se je godilo v tistem Št. Vidu, v katerem je Vrtovec živel, in kjer je azvijal ravno največo delavnost, s katero se še dandanes marsikdo kaj rad sponaša.

Ako bi kdo utegnil prašati, kaj je krivo neugodnega glasovanja, priznati bi se mu mogo, da je bilo krivo marsikaj.

Prva in poglavitna napaka je bila goovo ta, da se je prenašlo ravnalo. Pred glasovanjem še skoraj nobeden ni vedel, za kaj da gré! Ako bi e bilo popred posamesnim županom, večim posestnikom, in, kar bi bilo gotovo najboljšje, gospodom duhovnikom, ki imajo največi upliv na kmeta, o tem kaj naznanilo, gotovo bi se bilo pametneje glasovalo. Tako je pa vse nepripravljeno bilo, in ni čuda, so se slišali glasvi, katerih se menda nihče ni nadjal. Mnogo kmetov se je tega balo, da bodo morali grofu vinograde obdelati, — drugi so rekli: „ako hoče gospôda šolo imei, naj si jo sama napravi“ in tacih besedi več. Saj e vendar grof Lanthieri z visokodušno ponudbo se zavzal, da brezplačno dá pohištvo za šolo in zemlje za dansko učenje, — in če bi učilnica res bila za gospôdo, prašamo, koliko pa je gospôde v dolini, ki ima nogrde, in koliko je družih kmetiških gospodarjev?

Drugi vzrok je ta, da se je več ned „inteligencijo“ spadajočih oseb, ki pa sami niso kmetovalci, iz gole osebnosti in sebičnosti podpihovalnov reč vtikalo. In kako bi se moglo to celó opustiti, saj gré vendar le enemu za to, da bi njegovemu neprijatelji, kateri se pa med ustanovitelje prihodnje šole šteti sné, ta čast ne pripetila; drugemu zopet zato, da bi še za naprej skrivno kupčijo imel z vinskimi „purfeljci“ in z dnjo tako šaro; tretjemu, četrtemu itd. pa Bog zna, za kaj še!

Pa naj se nasprotniki upirajo, kolikor hočejo, prišel bode gotovo čas, ko bo prepričanje podrló meglo nevednosti, — vsaka nova stvar ima i začetka nasprotnike, in saj tudi Rim ni bil zidan venem dnevu!

Za zdaj čakamo odgovora sl. c. k. kmetijskega ministerstva in deželnega odbora, katerim se je podpisana prošnja zaradi subvencij poslala. Ako se za zdaj osnova tudi ne odobri, znabiti zavoljo ponanjkanka absolutne večine glasov, to nič ne škodue; gotovo bo zmaga pri drugem glasovanji toliko sijajnia. — Vipavci v veliki večini so prebrisane glavice, V tovec je bil naš in iz naše doline je on prvi povdignil krepki svoj glas po vsem Slovenskem: naprej vinstvom!

Opomin gospodarjem,

da ne bodo goljufani pri asekurancah.

Kakor v vsakem stanu, tako se tudi med asekurancnimi opravniki in uradniki, zraven pidnih in vestnih mož, nahajajo možje taki, ki opravljao svojo službo le zaspano in zanikerno.

Nemarnost zaspancev zadržuje razviek gotovo koristne naprave — asekurance. Marsikak gospodar pride

po ognji v nesrečo, ki bi bil morda rad zavaroval svoja poslopja in pridelke, ako bi mu bil kak opravnik stvar dobro razjasnil, ga podučil in k pristopu povabil. — Drugi, ki neredno opravljajo svojo nalogo, so še slabši nego prvi, kajti tudi oni zavarovanje zanemarljajo, kakor uni, in le prisiljeni malo delajo. To malo opravilo pa zanikerno, površno opravljajo: že zavarovanih ne opominjajo o pravem času k ponovljenju zavarovanja, in sprejeta naročila nepravilno zadržujejo, namesto da bi jih koj poslali do glavnega opravišтва, kjer se pisma (police) izdelujejo. Tako pa v nevarnost stavijo premoženje tistih, kateri bi radi že naprej plačali, pa niso vedeli, da je že čas za to, ali pa, ki so zavarovanje v pravem času naznanili in plačali, ki toraj menijo, da so zavarovani, pa vendar le niso, ker glavno opravišтво ni izvedelo tega, toraj tudi pisma ni moglo narediti.

Ako pride nesreča — in pripetila se je leta 1869 — kdo jo trpi? Ubogi pogorelec! Kdo pa je kriv? Opravnik, ki ne spolnuje svoje dolžnosti.

Hvala Bogu! da je takih asekurančnih agentov le prav malo, in želeti je, da vsakter, ki prevzame tako važno opravilo, bi ga opravljal tudi prav vestno in marljivo.

To sem hotel opomniti o opravniki, kateri so za to opravilo pooblasteni, in nad katerimi čujejo društva po svojih glavnih zastopih, kateri toraj zaslužijo popolno zaupanje, oni so večidel znani in spoštovani možje.

Ravno asekurančno polje pa vabi tudi lahkomišelnice osebe, ki so morda kdaj v asekurančnih službah bile, in toraj zavarovanje umejo, da potujejo po deželi, zavarujejo in denar pobirajo — z goljufijo.

Preteklo leto je, posebno po ljubljanski okolici, nek mlad človek (A. Lesjak) pobiral zavarovanja za različna društva, in sprejeti denar zapravljal. — Se vé da je prišla goljufija kmalu na dan, in mladeneč je dobil zaslužen kaznen. Al kdo vé, koliko goljufanih je še, ki se niso nikjer oglasili in ki menijo, da so v resnici zavarovani?

V kranjskem okraju je pobiral asekurančni denar za „Peštansko zavarovalnico“ neki France Drinovec po domače „Posavec“, da-siravno nima pravice in je zaradi goljufije v sodniški preiskavi.

Taki ljudje so silno nevarni; denarno škodujejo posestnikom in javno zaupanje o asekurančnih družbah podkopavajo.

Zato opominjam gospodarje na kmetih: naj nikar ne zaupajo takim ljudem, katerih ne poznajo, ali katerih ne priporoča častito duhovstvo in županstvo.

V Ljubljani 6. februarja 1870.

Franjo Drenik.

Mnogovrstne novice.

* V Vielički, kjer v našem cesarstvu največ kuhinjske soli izpod zemlje izkopljejo, smo lani večkrat govorili in povedali strašno nesrečo, da je voda od zunaj prišla v podzemeljske solnine ter žugala vse pokončati. Nastavili so velike mašine, ktere toliko vode na dan izsejajo, kolikor je noter priteče, da tedaj voda zmirom v enaki višini stoji. Začeli so tudi zidati 80 sežnjev dolgo pot, po kateri mislijo do studenca priti, iz katerega cura voda in ga zamašiti. Al pa jim bode to po sreči šlo, veliko je vprašanje.

* Morsko vodo — kot zabranilo goveje kuge — hvali nek veliki posestnik v Krimu na Rusovskem, ki ima okoli 3000 goved, 80.000 ovac itd. Ne eno govedo, ktero je pilo morsko vodo namestu navadne vode, ni zbolelo, in če tudi sem jo postavil med

tako, ki je za govejo kugo bolna bila. — Mi svojim bralcem naznanjamo to novico, pa dostavljamo ob enem, da, gledé na sto in sto že priporočenih zdravil, ostane tudi pri morski vodi neverni Tomaži.

Starozgodovinske stvari.

Razprava o imenih nekterih božanstev in o legi in pomenu nekterih rimskih postaj v nekdanjem Noriku.

Sit apud te honor. antiquitatis.
Plin. lib. 8. 90. 24.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

Drugo imenitno mesto, v katerem je tudi prebival Tribunus cohortis, bilo je Asturæ, Local. Asturis. Da je stalo v „Noriko ripensi“, pozvedamo zopet iz Eugyppa, kateri pravi, da je sv. Severin tudi to mesto obiskal „Asturis in vicino Panoniorum partibus Norici ripensis oppido morabatur“. Muchar in Prinzingar iščeta tega mesta na reki Beli (v sredovečnih listinah „Bielacha“), ne daleč od Medlika (Mölk), kjer Srinja (ponemčeni Sirning, od srna, Reh, od tod „Rehbach“) v Belo izteka. Tam nad reko Bela še danes na skalnatem rogu stoji grad Osterburg, ki na starodavne Asture opominja. Slovenec vse grade na skalnatih rozih imenuje Ostervice, primeri Ostervica, viteški grad na Koroškem v listinah 10. stoletja v obliki Astaruiza = Astarvica; — Ostervica pri Žalcu, razvaline starega grada na ostrici, Ostri Vrh, Ostrc na Kranjskem. Do leta 1401. so živeli na Štirskem vitezi: „Osterwitz“, in so imeli grad, ki se je že v oni dobi v nemščino prestavil in velel Horneck. Primeri še: Ostrica, imé najviše gore v Solčavi. Sufiks ura pomenja v slovenščini nekaj velicega, postavimo: babura, velika baba, tako tudi Astura = Ostura ali v plural. Asture — Osture — ostre trdnjave.

Dalje se je sv. Severin tudi mudil v gradu (castellum) Cucullis (Loc., od tod Nomin. Lucullæ), blizu Juvava, ondi ni našel krivovercev Arijanecv, kakor med Rugi, temuč pagane; „pars plebis nefandis sacrificiis inhaerebat“ piše Eugyppus. Muchar in Prinzingar trdita, da Eugyppove Cucullæ, in Cucullæ na Peutingerjevi tabli so jednoiste, in da so stale tam, kjer današnji trg Kuchel kraj Salice (Salzach). Blizu trga, kjer je stal nekdanj castellum, stoji sedaj cerkev romarska sv. Jurija na krivini brega, zato imé Kukule, od staroslov. kuk, uncus, hackig, eingebogen, krumm. Zavoljo sufiksa primeri krajna imena: Vrhule, Polule; zato po topični kakošnosti najdemo: Kukenbergen, Kukendorf, Kuklitz blizu Prednika (Preding), in vsi ti kraji so na kukovatem svetu. *) Blizu Kukul so prebivali solivaritelji Halauni, Haloni, Halori, delalci v halah, od haliti, sich einhüllen, zato hrvaškoslov. hala, das einhüllende, das Kleid, haluga, haloga, caverna, Höhlung, Grotte, Grube, Loch. Halouni — Halauni, Halori so toraj delalci v halah — in cavernis, in halinske (hallstädter, halleiner) starotine niso keltiške, temoč slovenske. Po gornjem Štirskem obilo topičnih imen opominja na hale, tako Hals, Halsalpe, Halsboden, Halswald, Halsbach, Halseck, da nimajo imena po vratu (hals), temoč po halšah, vsakdo lahko razume. V okrožji teh krajev najdeš: Jassigau, Radmergraben, Studenbachel, Starzenalpe.

*) Primeri še k tem imenom: Kukle na Českem, Kuklov na Slovaškem, Kuklice v Liki itd.